

ÖLÇEK YAPISINA GÖRE KKTC'DE BELEDİYELERİN BÜTÇE PERFORMANSI

Okan Veli Şafaklı

Lefke Avrupa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Bankacılık ve Finans Bölümü
Prof. Dr.

Lefke 99728, KKTC

E-mail: osafakli@eul.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9608-0217>

Türkçe Özet

Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) belediyelerin bütçe performansı incelenmiştir. Bu çerçevede, belediyelerin bütçe süreçlerine ilişkin mevzuat ve mevcut uygulama irdelenmiş ve özellikle 2015 yılına ait öngörülen ve gerçekleşen bütçe rakamları irdelenmiştir. Öncelikle Belediyeler Yasasında yer almasına rağmen yetkilendirilmiş denetim kurumu olmamasından dolayı belediyeler bütçe öncesi plan ve program sunmamaktadırlar. Ayrıca, hazırlanan bütçelerin belirli esas ve ilkelere göre hazırlanmasına ve diğer kamu kurumlarının aksine uygunluğunun araştırılmasına imkan verecek yasal ve kurumsal yapı bulunmamaktadır. Profesyonel ve kurumsal olmayan bu yapı sonucunda öngörülen ve gerçekleşen bütçe rakamları arasında uçurum ortaya çıkmaktadır. Buna ilaveten belediyelerin mali yapıları sürdürülebilir olmayıp özerkliklerini tehdit edebilecek ölçüde devlet katkılarında muhtaç durumdadırlar. Belediye gelirlerinin yaklaşık yarısı personel giderlerine gitmekte olup halkın yaşam kalitesini artıracak yatırımlara gerekli kaynağı yaratamamaktadırlar. Sonuç olarak, belediyelerin bütçe performansını artırmak için idari, yasal, kurumsal ve denetim açısından önlem alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: KKTC, Yerel Yönetimler, Bütçe Performansı

Alan Tanımı: Kamu Yönetimi(Yerel Yönetimler)

İngilizce Özet

THE IMPACT OF SCALE ON THE PERFORMANCE OF MUNICIPAL BUDGETS IN TRNC

The budget performance of the municipalities in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) was examined in this study. In this framework, the legislation and the current

implementation of the budgetary processes of the municipalities together with the projected and realized budget figures especially for the year of 2015 were examined. Firstly, municipalities do not provide pre-budget plans and programs although they are required by the law of municipalities due to the absence of authorized supervisory institutions. In addition, there is no legal or institutional structure that would allow preparation of prepared budgets in accordance with certain principles and principles that are required for all other public institutions. As a result of lack of institutional and professional structure, there is a gap between projected and actual budget figures. Furthermore, the unsustainable financial structures of the municipalities are in the need of state contributions that can potentially threaten their autonomy. Almost half of the municipal revenues is devoted to staff expenses and hence they face difficulty of raising funds for investments that are essential for the improvement of the quality of life. As a conclusive remarks, administrative, legal, institutional and supervisory measures should be taken in order to improve the budget performance of the municipalities.

Keywords: *TRNC, Local Governments, Budget Performance*

JEL Code: H7

1. GİRİŞ

Siyasi bir yapılanma olarak modern devletin toplumun güvenlik, asayiş, temizlik, sağlık, eğitim, kültür gibi hizmetleri karşılamak amaçları bulunmaktadır (Aktan,1989:100-103). Bu amaçları gerçekleştirmek için ise devlet içerisindeki görev ve sorumluluklar otorite ve örgüt bağlamında genel yönetim ve yerel yönetimler arasında paylaştırılmıştır (Nadaroğlu, 1996: 20-25).

Genel yönetimlerin en önemli türü belediyelerdir. İkamet ettiğimiz konut ile ilgili günlük yaşantımızda ihtiyaç duyduğumuz her türlü hizmeti belediyeler kendilerine sağlanan yasal, mali ve teknik imkanlar ile yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Yönetimsel ve siyasal kurum olarak belediyeler, ülke kalkınması için merkezi genel yönetimle beraber işlev görmektedirler (Dayar, 2004).

Belediyelerde çağdaş anlamda sürdürülebilir belediyecilik yapmak için gerekli giderlerini karşılayacak düzenli bir gelir akışına ihtiyaç vardır. İhtiyaç duyulan kaynağın ise optimal şekilde temini gerekmektedir. Bunu başarmanın ise en iyi yolu sağlıklı bir bütçe sistemine sahip olmaktır. Kamu sektörü açısından bütçe; “devletin belli bir süre içindeki gelir ve giderlerini tahmini olarak belirleyen , gelirlerin toplanmasına, giderlerin yapılmasına izin veren bir tasarruftur” (Edizdoğan , 1989: 116) şeklinde ifade edilmektedir.

Çağdaş bir yapı arzeden Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili mevzuatı belediye bütçeleri konusunda önemli ipuçları vermektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 'Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme' başlıklı 9 uncu maddesi şu hükümleri içermektedir: *‘Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar. Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorundadırlar. Stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespitine, stratejik planların kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine yönelik usul ve esasların belirlenmesine Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkilidir.’*

Kamu idareleri, yürütecekleri faaliyet ve projeler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve göstergelerini içeren performans programı hazırlar. Kamu idareleri bütçelerini, stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlarlar. Kamu idarelerinin bütçelerinin stratejik planlarda belirlenen performans göstergelerine uygunluğu ve idarelerin bu çerçevede yürütecekleri faaliyetler ile performans esaslı bütçelemeye ilişkin diğer hususları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Yukarıda belirtilen mevzuata paralel, 5393 Belediye Kanunu (Md. 41)'e göre stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

Yerel yönetimler için temel değerler/ilkeler arasında yer alan demokratik yerel yönetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından gerek belediye meclisine gerekse dışsal paydaşlara belediye gelirlerinin nerelere ve hangi önceliklere göre harcanacağını özetleyen basit ve anlaşılabilir broşürler dağıtılmalıdır. Bu broşürlerde özellikle, belediye politikalarının öncelikleri konusundan önem arz eden, yatırım harcamaları ve cari transferler olmak üzere önemli harcama kalemlerinde yer alan ödenekler ve bu ödeneklerin kentin hangi bölgesinde hangi hizmetler için harcanacağını özetlenmesi gerekir. Buna göre, belediye bütçesi üç ana başlık ve bölümden oluşmalıdır. Bu bölümler gelir bütçesi, gider bütçesi ve borçlanma, borç ödeme ve nakit fazlasını gösteren finansmanın ekonomik sınıflandırılması tablolarıdır. Bu tablolar cari yılda hangi hizmetler için hangi tür giderlerin yapılacağını ve bu giderlerin yapılmasından hangi birimlerin sorumlu olduğunu, gelir tahminin ne olduğunu, borç ödemesi ve borçlanma olup olmadığını gösterirler (Kerimoğlu vd., 2009: 31-32).

Bu çalışmada, KKTC belediyelerinin bütçe hazırlama ve uygulama süreçleri ile performansları incelenecektir.

2. KKTC BELEDİYECİLİĞİNDE BÜTÇE MEVZUATI VE UYGULAMA

2.1. Mevcut Mevzuat

51/1995 Sayılı Belediyeler Yasası'nın aşağıdaki 110-119'uncu maddelerini kapsayan altıncı bölümü bütçe ve saymanlık işlerine ayrılmıştır.

110. Belediye saymanlık işleri Meclisçe hazırlanacak mali tüzüklerle düzenlenir.
111. (1)Belediyeler, çalışmalarını plan ve programa bağlı olarak yürütürler.
 - (2) Plan, Devlet planlarına paralel ve o planlardaki ilke ve hedeflere uygun ve aynı süreli olarak yapılır.
 - (3) Programlar, planın yıllık dilimleri olarak bütçeden önce yapılır ve bütçenin temelini oluştururlar.
 - (4) Plan ve programların yapılmasında ve onaylanmasında diğer yerel yönetimlerin plan ve programları ile uyumlu olması da göz önünde tutulur.
 - (5) Plan ve programlar ile yatırım projeleri Devlet Planlama Örgütü Yasasına uygun olarak yapılır.
112. Belediye gelir ve giderleri yıllık bütçelere göre yürütülür. Bütçe Belediyenin bir mali yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, bunların uygulanmasını ve yürütülmesini sağlar.

Mali yıl Devlet mali yılının aynıdır.
113. Belediye bütçe tasarısı Belediye Başkanı tarafından bu Yasa kurallarına uygun olarak hazırlanıp, gerekçesi ile birlikte Kasım ayı başında Belediye Meclisine sunulur.
114. (1)Belediye Meclisi, en geç Kasım ayı sonuna kadar bütçeyi aynen veya gerekli gördüğü değişiklikleri yaparak kabul eder.
 - (2) Bütçenin görüşülmesi ve onaylanmasına ilişkin hususlar Meclisçe hazırlanacak tüzükle düzenlenir.
 - (3) Belediye Meclisince onaylanan bütçe on gün içerisinde Bakanlığa sunulur.
115. (1)Bu Yasa veya kesinleşmiş plan ve yıllık program gereği olan ödeneklerin bütçeye konması zorunludur.
 - (2) Aşağıda belirtilen hususlar bütçede yer alamazlar;
 - (A) Bu Yasaya aykırı olan hususlar;
 - (B) Belediyelerin yasal olarak yetkili olmadığı gelirler; ve
 - (C) Belediyenin görevleri arasında yer almayan hizmetler için konmuş ödenekler.
116. (1)Bakanlık, Meclisçe kabul edilen bütçeyi, gelişinden başlayarak on beş gün içinde, 115'inci madde kurallarına aykırılık varsa, denk değilse veya maddi hatalar varsa düzeltilmek üzere Belediye Meclisine geri gönderir.
 - (2) Belediye Meclisi Bakanlıkça geri gönderilen bütçeyi en geç on gün içinde düzeltir ve Bakanlığa iletir.
 - (3) Belediye Meclisince düzeltilerek Bakanlığa gönderilen bütçe, en geç yedi gün içinde onaylanmak üzere Bakanlar Kuruluna sunulur.
 - (4) Bakanlar Kurulu Bütçeyi 15 gün içinde onaylar. Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan Bütçe kesinleşir ve yürürlüğe girer.
117. (1)Kesinleşen bütçede tahsili öngörülen gelirler dışında tahsilat yapılırsa Ceza Yasasında veya bu Yasadaki kurallar uygulanır.
 - (2) Bütçe dışında harcama, sorumlularına ödettirilir ve ayrıca ilgililer hakkında yasal kovuşturma yapılır.

118. (1) Bütçenin mali yıl içerisinde yetersiz kalacağı anlaşılması halinde ek bütçe yapılır.
 - (2) Ek bütçenin hazırlanışı ve kabulü, 114'üncü, 115'inci ve 116'ıncı maddelerde öngörülen kurallara göre olur.
 - (3) Bütçede öngörülen herhangi bir gider kaleminin yetersiz kalması halinde, Belediye Meclis kararı ile diğer gider kalemlerinden bu kaleme aktarma yapılabilir. Ancak aktarmalar, Devlet Bütçesinde bu hususta öngörülen kurallara uygun olarak yapılır.
119. Her yıl bütçenin kesin hesabı, Sayıştay tarafından denetlenir. Sayıştay'ca denetimi kesinleşen kesin hesaplar Resmi Gazete'de yayımlanır.

2.2. Uygulama

Gerek Yerel Yönetimler Müdürlüğü gerekse Belediye başkanlarından edindiğimiz bilgiye göre; KKTC'de belediye bütçeleme süreci ile ilgili temel uygulamayı aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

- Yasaya rağmen belediyeler bütçe ön şartı olarak plan ve program hazırlamamaktadırlar.
- Belediyelerden plan ve program şartı zorunlu kılınmasına ilaveten yapılması öngörülen plan ve programın uygunluğunu onaylayacak herhangi bir kurum/kuruluş yasada bahsedilmemektedir.
- KKTC'de belediyeler kamu kurumu olmalarına rağmen 16/1999 Sayılı "Bütçenin Hazırlanması ve Uygulanmasına İlişkin Kurallar Yasası"na tabi değildirler. Dolayısıyla, bütçelerini belirli kural ve esaslara göre hazırlama mecburiyetleri bulunmamaktadır.
- Belediyeler "Bütçenin Hazırlanması ve Uygulanmasına İlişkin Kurallar Yasası"na tabi olmadığından uzman kuruluş olan Bütçe Dairesinin kapsamı dışındadırlar. Bu bakımdan, belediyeler genelde yeterli profesyonelliğe sahip olmadıklarından bütçeleri şekil ve içerik açısından yeterli düzeyde değildir.
- Belediye bütçelerinin onaya gönderildiği Bakanlık ve bu bakanlığa bağlı oluşturulan Yerel Yönetimler Müdürlüğü bütçeleri değerlendirecek teknik ve idari yetersizlik içinde olup gerekli yetki ile donatılmamıştır. Üstüne üstlük, nispeten daha profesyonel olarak görülen bazı İlçe belediyeleri dahi kesin hesaplarını zamanında onaya sunmamaktadırlar.
- Belediyelerin kesin hesap denetimi Sayıştay tarafından sistematik olarak yapılamamaktadır.

3. BÜTÇE TAHMİNLERİ VE GERÇEKLEŞMELER

3.1. Gelir Dağılımı

KKTC'de halen 28 belediye faaliyette bulunmaktadır. Tablo-1'de görüldüğü gibi bu belediyeler aktivitelerini devlet katkısı olarak devam ettirmek durumdadırlar. Belediyelerin toplamda elde ettikleri 340.5 Milyon TL'lik toplam gelirin % 42.97'sini devlet katkısı oluşturmaktadır. 15 belediyede devlet katkı oranı genel ortalamanın üzerinde 13'ünde ise genel ortalamanın altındadır Devlet katkısının en yüksek olduğu oran % 69.61, en düşük

katkı oranı ise %19.42'dir. 28 belediyeden 11 belediye borçlu durumunda olup toplamda borçların toplam gelirler içindeki payı %4 civarındadır.

Tablo-1: Belediyelerin 2015 Yılı Gelir Dağılımı (TL)

Belediyeler	Yerel Gelir	Devlet Katkısı	Borçlanma	Diğer Gelirler	Toplam Gelirler	DK/TG
Paşaköy	597.634,68	2.199.770,95	0	362.654,24	3.160.059,87	69,61
Akıncılar	80.798,56	222.386,28	62.000,00	0	365.184,84	60,9
Yeni Erenköy	1.090.877,50	3.517.911,04	29.191,44	1.400.935,40	6.038.915,38	58,25
Beyarmudu	1.217.465,04	2.625.298,44	0	860.387,31	4.703.150,79	55,82
Dipkarpaz	568.078,35	1.339.449,60	0	504.041,36	2.411.569,31	55,54
Geçitkale	1.047.429,96	1.470.220,44	0	140.390,00	2.658.040,40	55,31
Vadili	687.725,87	1.362.828,72	500.000,00	134.297,48	2.684.852,07	50,76
Güzelyurt	7.174.995,81	11.703.695,51	3.000.000,00	1.655.811,97	23.534.503,29	49,73
Gazi Mağusa	23.830.824,59	23.333.452,32	128.154,49	0	47.292.431,40	49,34
Mehmetçik	1.999.686,34	2.126.354,88	0	225.160,00	4.351.201,22	48,87
Dikmen	4.577.078,72	5.200.417,56	0	1.009.727,51	10.787.223,79	48,21
Serdarlı	670.282,93	1.374.803,40	0	807.642,91	2.852.729,24	48,19
Lefkoşa	38.183.296,44	34.999.038,00	0	7.256.693,48	80.439.027,92	43,51
Lefke	3.910.461,75	6.324.323,52	3.031.701,00	1.449.654,15	14.716.140,42	42,98
Genel Toplam	148.573.679,48	146.340.615,62	13662509	31.946.848,53	340.523.652,90	42,97
Lapta	6.891.266,51	6.909.940,68	0	2.421.440,65	16.222.647,84	42,59
Alayköy	2.105.696,47	2.399.300,80	0	1.179.044,43	5.684.041,70	42,21
Alsancak	5.016.773,19	4.391.656,01	0	1.666.818,90	11.075.248,10	39,65
Büyükkonuk	946.074,62	1.642.807,32	600.000,00	957.487,44	4.146.369,38	39,62
İnönü	634.937,72	1.543.464,62	1.111.462,34	615.000,00	3.904.864,68	39,53
Gönyeli	10.772.085,53	9.851.712,00	2.200.000,00	2.893.838,96	25.717.636,49	38,31
Çatalköy	4.780.968,96	3.222.890,28	0	626.244,75	8.630.103,99	37,34
Değirmenlik	11.934.132,45	6.782.781,36	0	370.007,08	19.086.920,89	35,54
Yeni Boğaziçi	3.750.640,09	3.773.724,00	2.500.000,00	746.109,49	10.770.473,58	35,04
Akdoğan	1.096.952,95	1.305.752,09	0	1.379.144,68	3.781.849,72	34,53
Tatlısu	1.334.185,30	831.952,80	0	517.037,22	2.683.175,32	31,01
İskele	10.756.125,49	4.508.169,00	0	473.997,89	15.738.292,38	28,64
Esentepe	2.917.203,66	1.376.514,00	500.000,00	2.293.281,23	7.086.998,89	19,42

Kaynak: DPÖ

3.2. Gider Dağılımı

Belediyelerin gider dağılıma bakıldığında (Tablo-2) yaklaşık yarısını personel giderlerinin oluşturduğunu görmekteyiz. Bunu % 20.22 il mal ve hizmet alımları ve %17.39 ile sermaye giderleri takip etmektedir.

Tablo-2: Belediye Giderlerinin Yıllar İtibarıyla Yüzde Payları (2008-2015)

AÇIKLAMA	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Personel Giderleri	44,16	42,27	39,55	40,99	38,78	40,00	42,97	47,99
Sosyal Güv.Kurumlarına	4,96	4,85	4,88	3,92	3,63	3,11	3,11	4,27
Mal ve Hizmet Alımları	13,26	15,16	16,64	17,04	17,08	17,12	17,95	20,22
Faiz Giderleri	1,08	0,83	1,00	1,02	1,23	0,88	0,79	1,44
Cari Transferler	1,97	2,54	3,10	2,90	1,91	1,58	1,66	2,21
Sermaye Giderleri	19,43	19,66	20,96	17,23	17,40	16,37	19,71	17,39
Sermaye Transferleri	0,42	0,59	1,09	0,18	0,13	0,16	0,22	0,21
Diğer Ödenekler	9,54	9,45	10,03	9,84	9,31	14,54	9,59	4,64
Bankada	3,88	4,10	2,15	3,80	6,95	4,31	1,90	-0,26
Depozito	-0,15	-0,24	-0,23	-0,25	-0,30	-0,25	-0,23	-0,25
Diğer	0,00	0,00	0,05	1,83	1,67	0,42	-0,09	0,11
Döner Sermaye Giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Emanet ve Geçici Hesaplar	0,49	0,10	0,02	0,15	0,21	0,02	0,69	0,06
Kasada	0,44	0,13	0,30	0,31	0,37	0,28	0,23	0,19
Kdv Ödemeleri	0,51	0,56	0,46	1,05	1,62	1,45	1,52	1,78
Genel Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	

Kaynak: DPÖ

3.3. Bütçe Gelir Gerçekleşme Oranları

KKTC'deki 28 belediyenin gelir bütçeleri incelendiğinde tüm belediyeler gerçekleşen gelirin üzerinde tahminde bulunmuşlardır. Özellikle bazı belediyelerde gerçekleşen bütçe rakamları bütçelerin profesyonellikten oldukça uzak hazırlandığını net olarak göstermektedir (Tablo-3). Tüm belediyeler dikkate alındığında toplamda sunulan 494.3 Milyon bütçe tahminine karşılık gerçekleşen gelir 340.5 Milyon TL'dir. Belediyelerin gelirleri beklenenin yaklaşık 150 Milyon TL altında % 68.88 olarak gerçekleşmiştir. 10 belediyede bu oranın üzerinde, 18 belediyede ise bu oranın altında glirler gerçekleşmiştir. Özellikle gerçekleşme oranı %40'ın altında kalan 4 belediye dikkate alındığında KKTC'de bütçeleme sisteminin etkin ve verimli işlemediği açık ve net olarak görülmektedir.

Tablo 3: KKTC Belediyelerinin Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranları (2015)

BELEDİYELER	NÜFUS	BÜTÇE TAHMİNİ (TL)	GERÇEK GELİR (TL)	GERÇEKLEŞEN BÜTÇE %
BÜYÜKKONUK	2.881	4.152.297,13	4.146.369,38	99,86
ALAYKÖY	3.884	5.869.100,00	5.684.041,70	96,85
GÖNYELİ	17.277	29.254.687,99	25.717.636,49	87,91
YENİ BOĞAZIÇI	6.618	12.700.000,00	10.770.473,58	84,81
ALSANCAK	6.597	13.482.000,00	11.075.248,10	82,15
İSKELE	7906	19.492.100,00	15.738.292,38	80,74
MEHMETÇİK	3.729	5.500.000,00	4.351.201,22	79,11
LEFKOŞA	61378	113.000.000,00	80.439.027,92	71,18
GAZİMAĞUSA	40920	66.700.000,00	47.292.431,40	70,90
BEYARMUDU	4604	6.726.215,76	4.703.150,79	69,92
GENEL TOPLAM	286257	494.392.841,89	340.523.652,90	68,88
LEFKE	11.091	21.502.000,00	14.716.140,42	68,44
DEĞİRMENLİK	11.895	28.000.000,00	19.086.920,89	68,17
GÜZELYURT	18.946	35.393.350,00	23.534.503,29	66,49
LAPTA	12.118	24.440.000,00	16.222.647,84	66,38
PAŞAKÖY	3.561	4.813.888,00	3.160.059,87	65,64
İNÖNÜ	2.927	6.347.020,65	3.904.864,68	61,52
ÇATALKÖY	5.652	14.129.564,52	8.630.103,99	61,08
ESENTEPE	2414	11.700.000,00	7.086.998,89	60,57
GEÇİTKALE	2.380	4.517.000,00	2.658.040,40	58,85
DİKMEN	9.120	18.375.785,64	10.787.223,79	58,70
TATLISU	1.459	4.761.000,00	2.683.175,32	56,36
YENİ ERENKÖY	5.627	11.904.510,00	6.038.915,38	50,73
AKDOĞAN	2.471	7.479.434,68	3.781.849,72	50,56
SERDARLI	2411	7.493.000,00	2.852.729,24	38,07
AKINCILAR	390	999.387,52	365.184,84	36,54
DİPKARPAZ	2.349	6.833.500,00	2.411.569,31	35,29
VADİLİ	2.390	8.827.000,00	2.684.852,07	30,42

Kaynak: KKTC İçişleri Bakanlığı Yerel Yönetimler Müdürlüğü

Belediyelerin tabi olduğu nüfus ve bütçe büyüklüğüne paralel kurumsallığın ve profesyonelliğin artacağı ve daha yüksek oranda bütçenin gerçekleşeceği beklenmektedir. Ancak, KKTC belediyelerine ait gelir bütçesi gerçekleşme oranları ile nüfus ve gelir bütçe büyüklükleri arasında yapılan korelasyon analizinde bu varsayım doğrulanmamaktadır. Şöyle ki, nüfus ve bütçe büyüklüğü ile şekillenen belediye ölçekleri ile gelir bütçesi gerçekleşme oranı arasında anlamlı bir korelasyon tespit edilmemiştir (Tablo-4).

Tablo-4: Belediyeler Gelir Bütçesi Korelasyon Tablosu

Correlations				
		NÜFUS	BELEDİYELER GELİR BÜTÇESİ	GERÇEKLEŞME ORANI (%)
NÜFUS	Pearson Correlation	1	1,000**	,092
	Sig. (2-tailed)		,000	,643
	N	28	28	28
BELEDİYELER GELİR BÜTÇESİ	Pearson Correlation	1,000**	1	,083
	Sig. (2-tailed)	,000		,676
	N	28	31	28
GERÇEKLEŞME ORANI(%)	Pearson Correlation	,092	,083	1
	Sig. (2-tailed)	,643	,676	
	N	28	28	28

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

3.4. Bütçe Gider Gerçekleşme Oranları

Belediyelerin gider bütçesi gerçekleşme oranları gelir bütçesi gerçekleşme oranları ile büyük ölçüde benzeşmektedir. Tüm belediyeler, gider bütçelerini gerçekleştiren rakamların üzerinde öngörmüştür. Toplamda öngörülen 482 Milyon TL'lik gider bütçesinin sadece %69.89'u gerçekleşmiştir (Tablo-5). 12 belediyeye ait gider bütçesi gerçekleşme oranı ortalamının üzerinde, 16 belediyenin gider bütçesi gerçekleşme oranı ise ortalamının altındadır. Gider bütçesi en yüksek gerçekleşme oranı % 96.28, en düşük gerçekleşme oranı ise %31.09'dur.

Tablo 5: KKTC Belediyelerinin Gider Bütçesi Gerçekleşme Oranları (2015)

BELEDİYELER	NÜFUS	BÜTÇE TAHMİNİ (TL)	GERÇEK GİDER(TL)	GERÇEKLEŞEN BÜTÇE %
BÜYÜKKONUK	2.881	4152297,13	3997923,22	96,28
ALAYKÖY	3.884	5869100,00	5331251,89	90,84
MEHMETÇİK	3.729	5500000,00	4980554,65	90,56
İSKELE	7906	19492100,00	17142056,71	87,94
GÖNYELİ	17.277	29254687,99	25703289,66	87,86
YENİ BOĞAZIÇI	6.618	12700000,00	10723219,12	84,43
ALSANCAK	6.597	1143250,00	875341,18	76,57
GAZİMAĞUSA	40920	66700000,00	51007078,71	76,47
DEĞİRMENLİK	11.895	28000000,00	21357671,61	76,28
LAPTA	12.118	24397500,00	18534021,78	75,97

BEYARMUDU	4604	6726215,76	4961929,83	73,77
LEFKOŞA	61378	113000000,00	81318448,06	71,96
GENEL TOPLAM	286257	482010591,89	336891406,54	69,89
LEFKE	11.091	21502000,00	14069342,48	65,43
PAŞAKÖY	3.561	4812888,00	3145755,89	65,36
DİKMEN	9.120	18375785,64	11413053,41	62,11
İNÖNÜ	2.927	6347020,65	3876499,28	61,08
GÜZELYURT	18.946	35393350,00	21451460,92	60,61
GEÇİTKALE	2.380	4517000,00	2710148,76	60,00
ÇATALKÖY	5.652	14129564,52	8449548,46	59,80
TATLISU	1.459	4761000,00	2660419,10	55,88
ESENTEPE	2414	11700000,00	6369191,01	54,44
YENİ ERENKÖY	5.627	11904510,00	5987300,62	50,29
AKINCILAR	390	999387,52	396959,76	39,72
SERDARLI	2411	7493000,00	2849780,63	38,03
DİPKARPAZ	2.349	6833500,00	2502207,84	36,62
VADİLİ	2.390	8827000,00	2751824,68	31,18
AKDOĞAN	2.471	7479434,68	2325127,28	31,09

Kaynak: KKTC İçişleri Bakanlığı Yerel Yönetimler Müdürlüğü

Tablo 4'deki gelir bütçesi gerçekleştirme oranı korelasyon sonuçlarında olduğu gibi; KKTC belediyelerine ait gider bütçesi gerçekleştirme oranları ile nüfus ve gelir bütçe büyüklükleri arasında anlamlı bir korelasyona rastlanmamıştır (Tablo-6).

Tablo-6: Belediyeler Gider Bütçesi Korelasyon Tablosu

Correlations				
		NÜFUS	BELEDİYELER GİDER BÜTÇESİ	GİDER BÜTÇESİ GERÇEKLEŞME ORANI
NÜFUS	Pearson Correlation	1	,106**	,106
	Sig. (2-tailed)		,590	,590
	N	28	28	28
GİDER BÜTÇESİ GERÇEKLEŞME ORANI	Pearson Correlation		,096	
	Sig. (2-tailed)		,629	
	N		28	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

KKTC'de belediyelerin bütçe süreçleri sonuç olarak sistematik, profesyonel ve kurumsal yapıda gerçekleştirmediği ve bu süreçlerin yasal boşluklar dolayısıyla etkin olarak denetlenmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, gerçekleştirilen bütçe oranları açısından yetersiz

bütçe performansı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, bütçe performanslarının etkinleştirilmesi için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Belediyelerin strateji planı hazırlamalarının yasal zorunluluk haline getirilmesi,
- Belediye bütçeleri üzerindeki onay yetkisinin Bakanlar Kurulu'ndan alınarak başka bir uzman birime aktarılması,
- Stratejik yönetim yaklaşımının benimsenerek bütçe onayının ön şartı olarak stratejik plan ve performans programının da onaya sunulması,
- Belediye plan ve programlarının ülkenin plan ve programlarına uygunluğunun Devlet Planlama Örgütü tarafından denetlenmesi,
- Belediye bütçelerinin “Bütçenin Hazırlanması ve Uygulanmasına İlişkin Kurallar Yasasına” tabi olması ve özerk bir bütçe dairesi tarafından denetlenmesi
- Belediye hesap ve mali tablolarının uluslararası standartlarla uyumlu tek düzen mali hesap sistemine göre hazırlanması,
- Belediyelere devlet katkısının yapılması için ilgili güncel istatistiki verilerin Yerel Yönetimler Müdürlüğüne teslim edilmesi zorunluluğu getirilmesi
- “Net Bir Borç Yönetimi Stratejisi” kapsamında belediyelere ait borçlanma ve istihdam yanında diğer harcamalara belirli sınırlamalar getirilmesi,
- Belediyelerin borçlanma taleplerinin yasal sınırlar yanında ülkenin plan ve programları ile belediyenin plan ve programlarına uygunluğunun Devlet Planlama Örgütü ve Bütçe Dairesi tarafından onaylanması,
- Belediyelere yapılan devlet katkısında, nüfusun yanı sıra gelişmişlik düzeyi, yüzölçümü gibi kriterlerin dikkate alınması,
- Ercan Havalimanı ve Girne Limanı gibi kamusal mekanlardan sağlanan gelirlerin -devlet katkısı için Devlet Planlama Örgütü tarafından belirlenecek formüle göre- adil dağıtılması,
- Belediyelerin bütçe performanslarının şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik ve verimlilik çerçevesinde iç denetim birimi olarak yeminli murakıplarca denetlenmesi,
- Yeminli murakıp denetleme raporlarının Sayıştay tarafından denetlenmesi,
- Yeminli murakıp raporlarında sorun tespit edilen belediyelere Sayıştay denetiminin derhal uygulanması,
- Belediyelerin sorumlulukları ve yasal yükümlülükleri çerçevesinde azami harcama alanlarının yüzdelik olarak belirlenmesi,
- Belediye çalışanlarının maaş ve sosyal ödemelerinin merkezi olarak yapılması ve belediyelere verilen devlet yardımından tahsil edilmesi,
- Dış denetim olarak Sayıştay denetiminin, iç denetim olarak yeminli murakıp denetimleri ile senkronize edecek yasal düzenlemelerin yapılması ve
- Sayıştay'ın yerel yönetimleri denetleme görevinin uygun olarak yapılıp yapılmadığının Cumhuriyet Meclisince denetlenmesi.

KAYNAKLAR

Aktan,Tahir,"*Mahalli İdarelerde Vesayet Denetimi*", Amme İdaresi Dergisi, C:9,Sayı:3, (3Eylül 1976).

Dayar, Hatice , “*Türkiye’de Siyasal İktidarın Yerel Yönetim Bütçeleri Üzerinde Etkisi: Belediye Örneği*”, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, ISSN:1694 – 528X Sayı: 3 Temmuz – 2004.

Edizdoğan Nihat, Kamu Maliyesi I, Ali Bilgiç Matbaacılık, Bursa, 1989.

Kerimoğlu, B., H. Güngör, E. Koyuncu , Belediye Bütçesi Nasıl İzlenir ?, TEPAV, 1. Basım, Ankara, 2009.

Nadaroğlu, Halil, Mahalli İdareler,B:5, İstanbul: Beta Yayınları,No:548, 1996.